

Jana Dzuriaková

Tatry v slovenskej a poľskej literatúre vyjadrujúce vzájomnú súvislosť poľského a slovenského národa

Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika 22,
327-335

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Jana DZURIAKOVÁ

Tatry v slovenskej a poľskej literatúre vyjadrujúce vzájomnú súvislosť poľského a slovenského národa

Tatranské horstvo, krása a sila tatranskej prírody oddávna rezonovali v slovenskej a poľskej ľudovej slovesnosti, literatúre a inšpirovali spisovateľov, zvlášť básnikov, k literárnej tvorbe.

T tejto problematike sa dosiaľ venovala len štúdia Stanislava Mečiar: Tatry v slovenskej a poľskej poézii z roku 1932¹, ktorá však nenašla pokračovateľa, a to ani v globálnejšom spracovaní tejto lákavej témy, ani v detailnejších pohľadoch, napr. na odraz tatranskej problematiky v diele jednotlivých tvorcov. Túto skutočnosť pripomenul naposledy aj významný poľský znalec tatranskej problematiky Jacek Kolbuszewski, neraz zdôrazňujúc, že Tatry v slovenskej i poľskej literatúre zohrali inšpirujúcu úlohu a podnietili vznik pôsobivých poetických diel, napriek tomu však skúmanie tatranskej literárnej problematiky neprekročilo počiatočné štádium poznania².

Zasvätený bádateľ S. Mečiar v spomínanej štúdii výstižne sumarizoval, že slovenskí básnici videli v Tatrách „strážcov celého Slovenska, predobraz sily a trvácnosti národa, ktorý pod nimi žije... Slovenským básnikom sú Tatry matkou Slovenska a Slovanstva, upierajú k nim zraky v biede a v zlých chvíľach národného života, vkladajú do nich vieru v budúcnosť, ktorá má svitnúť s ich pomocou... Tatra – mať miluje svoj ľud a Tatry svojou mohutnosťou upevňujú charakter a vytrvalosť v prenasledovaní. Bez nich nemožno si ani predstaviť slovenskú poéziu“³. V slovenskej poézii sa hovorí o „tatrologii“, u Poliakov dokonca o „tatrománii“⁴. Tatry však od začiatku boli viac poznávané

¹ S. Mečiar, *Tatry v slovenskej a poľskej literatúre*, Martin 1932.

² J. Kolbuszewski, *Kilka uwag o tematyce tatrzańskej w literaturze polskiej początków XIX wieku (1811–1830)*, In: *Slavica Slovaca*, 5, 1970, č. 2, s. 182–189.

³ S. Mečiar, *Tatry v slovenskej a poľskej literatúre*, Martin 1932, s. 3–5.

⁴ E. Lipták, *Tatry v slovenskom povedomí*, In: *Slovenský národopis*, roč. 49, č. 2/2001, s. 146.

a publikované v Poľsku. Gorali vystupovali ako symbol poľskosti. V Poľsku „dostali gorali osobitnú symbolickú úlohu („rýdzosť“, „obrancovia hraníc“ atď.), majú významné miesto v poézii, krásnej literatúre“⁵. Tatry sa objavujú u mnohých autorov ako napr. Slowackeho, Krasińského a Mickiewicza. „Tatry sú prezentované ako južná hrádza starého Piastovského Poľska, Lomnický štít (považovaný dlho za najvyšší v Tatrách) ako symbol nezdolnosti. Tatranský vták – orol je predsa aj v poľskom znaku“⁶. V poľštine už od 19. storočia vychádzali cestopisy po Tatrách a početní turistickí sprievodcovia.

Medzi vnímaním Tatier v slovenskej a poľskej literatúre je však veľký rozdiel.

V 18. storočí sa v poľskej literatúre objavujú Tatry v etnografickej podobe. Tatry sa spomínajú ako „Karpát góra“. V 19. storočí sa záujem o Tatry začína prehľbovať. Zo začiatku sa autori zaujímajú viac o ľud pod Tatrami ako o samostatné hory. Táto tendencia sa prejavuje najmä u romantických básnikov. Ako hovorí Stanislav Mečiar: „pre nich majú Tatry plno neskutočného, vybájeného kúzla, zaujímajú ich ako skrýše zázrakov, víl, divých žienok a rozličných bytostí, ako ich ľudové podanie zachováva“⁷. „I ľud podhalanský opisujú s istou dávkou sentimentality a nepodáva sa pravý obraz divej sily prírodnej, chaotickej a nepokojnej“⁸. K Tatrám prichádza mnoho ľudí, ktorí sa tu stretávajú s odlišným svetom a kultúrou.

„Po bližšom poznaní odkrývali stále hlbšie a cennejšie prvky života. Zem, nebo, voda, zver, rastlinstvo, ľudia a ich náhľady, ich život, všetko to silne účinkovalo a často ukázalo krajné protivy so životom v dolinách. Toto stretnutie sa dvoch rozdielnych elementov zanechalo hlboké stopy a zmenilo aj podtatranský svojráz, ale pritom mocne vplývalo aj na prichádzajúcich. Celkovo sa tento príliv sústreďoval v Zakopanom a Tatry i Zakopané majú svoje významné miesto v histórii poľskej kultúry“⁹.

Symbolika Tatier v poľskej poézii sa objavuje najskôr u Adama Mickiewicza a Juliusza Slowackeho. Ani jeden z nich Tatry nevidel a to čo napísali sa obmedzuje len na pár slov.

Ďalší autori ospevujú Tatry ako miesto rozprávkových bytostí, sústreďujú sa na ľud pod nimi a ich vzťah k ľudu v meste. Ďalšími obrazmi sú Tatry ako sídlo ľudu, ktorý sa „osadil v tom kraji a oživuje svojimi povestami tie hory, s ktorými, myseľ sa nikdy nesblíži, ako sa nesblíži s večnosťou“ – len úsmevy ľudských srdiec a ľudových piesní rozjasňujú ich chmúrne mlčanie“¹⁰. Takto vnímajú Tatry Seweryn Goszczyński a Wincenty Pol.

⁵ Ibid., s. 148.

⁶ Ibid..

⁷ S. Mečiar, *Tatry v slovenskej a poľskej literatúre*, Martin 1932, s. 55–56.

⁸ Ibid., s. 56.

⁹ Ibid., s. 5.

¹⁰ Ibid., s. 57.

Autor B. Z. Stęczyński opisuje jednotlivé zvláštnosti Tatier ako sú vrchy, vodopády, jazerá a doliny. Všetko to opisuje ako majstrovské obrazy prírody. Lomnica ako najvyšší vrchol vládne nad všetkými. „Má hromy, blesky a búrky, od jej vôle závisí, kedy príde jar, leto, zima, ako dlho budú trvať a aká bude ich priazeň, či nemilosť.“¹¹ Tatry ako prírodný úkaz opisuje aj Adam Asnyk, ktorý obdivuje štíty, doliny, vodopády, stromy a vlastne celú prírodu. Zároveň predznamenáva aj ďalšie smerovanie vo vnímaní Tatier u mnohých iných básnikov. Tvorí hlbšiu lyrickú báseň, v ktorej porovnáva malosť ľudských snov s mohutnosťou Tatier a ich krásou. Duša v Tatrách sa pohýna vpred, snaží sa uletieť a vyobýmať celý svet. V básni „Noc pod vysokou odhaduje suverénnu moc nočnej tatranskej prírody, kedy je človek taký útlý a bezmocný, že by chcel ustupovať pred ňou –

przed rozeslaną na przepaściach nocą,
 przed skrytych potęg gwałtownym objawem,
 przed niebłaganem bezlitosnem prawem,
 przed rozpasanych żywiołów odmętem,
 przed nieświadomem... tajem... nieujętem...“¹²

Úplne nové vnímanie Tatier prinášajú v poľskej poézii Francizsek N. Nowicki a autori nasledujúci po ňom. Otvárajú „Tatry duchovnému svetu a či duchovný svet Tatrám, predstavujú ho v širokej škále jednoznačného významu a zástoja, v škále neutíchajúceho smútku tohto pokolenia“¹³. Nowického poézia sa však uplatnila iba v Tatrách a tu sa aj vyčerpáva. Tatry a ich výšiny ho oslobodzujú od zármutku. Pozerá sa na ich skamenené výšiny a je nimi úplne očarený. S myšlienkami na samovraždu pozerá do priepasti, ale jej mohutnosť ho odrádza a radšej sa vracia na ohromné priestranstvá štítov. Mesiac a zem boli milencami, ale teraz sa jej mesiac môže len prizerať a ako oklamáný milenec tiež môže len kričať do skál a žalovať sa im. U ľudí sa vyžalovať nemôže. Skaly tie mu poskytnú aspoň echo, ľudia však ani to nie.

Jan Kasprowicz veľký milovník Tatier v nich nachádza riešenie všetkých svojich starostí a problémov. Jeho smútok a bôľ dostáva v Tatrách nový špecifický charakter. Do Tatier premieta svoje pochybnosti a tragiku celého pokolenia ľudstva. Ticho v horách ho však neupokojuje, ale prináša mu do duše ešte väčší strach a pochybnosti. Kladie si otázku či sa dá odísť z tejto beznádeje. Len človek, ktorý sa povznáša k prírode môže sa oslobodiť od všetkej negatívnosti sveta. Nad tým všetkým je stvoriteľ, ktorý žije vo všetkom, do všetkého preniká a všetko ovplyvňuje. Vládca všetkého v horách sa pozerá z výšin a sleduje márnivosť ľudského života. Len v Tatrách sa on ako človek mohol prerodiť a dostať sa k Bohu, len tu mohol oslobodiť svoju dušu. „Tatry sú

¹¹ Ibid., s. 58.

¹² Ibid., s. 60.

¹³ Ibid., s. 61.

zvláštnym svetom, chápaným ako celok, chápe ich ako výslednicu a podáva ich jednotiaci a umocnený zástož. V Tatrách najvoľnejšie a najzodpovednejšie môže premietat' svet svojho vnútra. Na štítoch opája sa blankytom, shadzuje putá, čo ho viažu s bremenom všetkých trápení, zabúda na útrapy tamdolu trápiaceho sa celého pokolenia a voľný – chce priamo strebať rozkoš ohromného blankyту¹⁴. Je to čisto lyrický vzťah k Tatrám.

Maciej Szukiewicz vidí Tatry cez ľudí žijúcich pod nimi. Jedine príroda a Bohovia ho dokážu ovplyvniť a pretvoriť. Práve tu človek dostáva chuť niečo vytvoriť, objasniť celý svet a zmieriť sa s ním. „Na všetky svoje ťažkosti nájdeš tu odpoveď, lebo keď pochopíš, aké zmeny prestála táto zem, tvoj vlastný zápas stane sa nepatrným oproti onomu a vraciaš sa domov k ľuďom lepší, pretože sa staneš pokorný („Tatry“, cyklus básní)¹⁵.

Takisto básnici Franciszek Mirandola a Wanda Krzyżanowska hľadajú v Tatrách osvieženie a zabudnutie na útrapy vo svete pod nimi.

„Tatry otupia ostrvy životných krívd, tu človek stíchnu, upokojí sa i najdisharmonickejšia škála jeho duše. Pre toho, kto príde duševne rozbitý k týmto pustým štítom, ponad ktorými vznáša sa orol tak kráľovsky a slobodno pretína povetrie svojím grációznym poletovaním z polohy do polohy, pri náraze toho prtláčajúceho dojmu, akým pôsobia Tatry a vôbec skalnaté hory – na obyvateľov rovín – jeho kontemplácia dostáva nový smer¹⁶. V Tatrách sa ich duša prerodí a oslobodí.

„Hory vôbec majú svoju zvláštnu moc. Koľko nocí len ľudia, obyčajní smrteľníci, prežili pri šume rozkolísaného lesa, koľkí presnivali svoje najkrajšie chvíle života v bezpečnom útulku stromov a koľkých utíšili vylicili hory z nervózneho podráždenosti! Nie je bez významu, že hora má vôbec akási zatajenú moc v dobrom i zlom zmysle¹⁷. V horách sa objavuje krása, ale aj niečo strašidelné. Deň v hore nadržyna a noc ubíja, ba dokonca vraždí.

„To sú dve krajnosti, ako dobro a zlo, svetlo a tma, dve dimenzie krajných rozdielov, ktoré v prírode sú bohatšie a uplatnia sa častejšie a skôr, ako podobné rozdiely u ľudí, ktorých zákony života hatia pred extrémami a vedú, za tým čo príroda svojím prísnyim slnovratom natoľko neobmedzuje, ba uvoľňuje divy a úkazy. U ľudí tieto krajnosti prejavia a uplatnia len božskí nespokojenci, vyvrheli a géniovia¹⁸.

U básnikov ako Leopold Staff, Vaclaw Wolski a W.L. Anczyc sa Tatry prejavujú ako príroda, ktorá oslobodí človeka, poskytne mu slobodu a šťastie.

Jerzy Żuławski porovnáva svoju melanchóliu s prírodou. Do konfliktu sa dostáva duch plný pesimizmu a pochybností s čistou silou prírody. Tento prúd je

¹⁴ Ibid., s. 67.

¹⁵ Ibid., s. 69.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid., s. 70.

¹⁸ Ibid..

však pre neho príliš silný a strháva ho. Jedine príroda dá zabudnúť na všetky strasti. Podobne Miciński hovorí, že Tatry sú signálom vytúženého mieru vo vojne.

Stanislaw Wyspiański „v rapsodii o Boleslavovi Smelom v skamenelých tatranských štítoch spoznal zakliatych rytierov krutého vodcu, ktorí tu čakajú na chvíľu, kedy po odpykaní trestu pohnú sa z miest a pomôžu oslobodiť národ, čím zmyjú svoje skrivodlivo páchané hriechy a pomôžu obrode a povzneseniu rodu a jeho ducha“¹⁹.

Iní pohľad na Tatry ponúka Gwiżdż, ktorý tvrdí, že práve mohutnosť a vysokosť Tatier nám neumožňuje naplno rozvinúť naše snahy.

Józef Jedlicz tvrdí, že „Tatry mu nesú odkaz starých čias, odkaz, ktorý núti pozastaviť sa nad zdvihnutou barlou času ako nad mementom, že všetky ilúzie, presnívané pod egidou starých patriarchov výšin, v bielej rozkoši kvetov a opojení, márnosti a smútku, ktorý človeku káže vhlbiť sa do seba, hľadať a objavovať v sebe prvky odvekého hymnu, vyludzovať staré refrény, kde naše životy sa obnovujú a strácajú, ako premeny v prírode,

i nikt się nie zaśmieje i nikt niezapłacze,
że zgasły szały słońca i powiędły kwiaty...²⁰

Podľa neho príroda raz poláska a inokedy šľahá a nedáva odpovede na ľudské žiale.

„Vzhľadom na poľskú zem sú Tatry čímsi novým, zvláštnym a rozdielnym. Rovinu, nížinu obkolesuje karpatský múr a Tatry stoja nad Poľskom ako strmý komplex granitových pomedzníkov. Pre poľských básnikov znamenajú teda celkom nový svet, nie sú nerozlučne spojené s poľskou zemou, ako u Slovákov. Sú skôr krásnym prírodným zátiším, parkom a zväčša len estetickou zvláštnosťou, zapalovačom duševných konfliktov a sú médiom čistých básnických a umeleckých nadchnutí. Národná tendencia prejavuje sa iba v tom, že do Tatier umiestňuje rytierov čakajúcich na chvíľu, aby sa zobudili a pomohli osvobodiť poľskú zem“²¹.

Tatry sa už v 18. storočí stávali jedným z najdôležitejších symbolov v slovenskej literatúre a od počiatkov slovenského národného obrodzenia prerástli postupne od prírodných motívov do symboliky Slovenska i Slovanstva. V 19. storočí slovenskí tvorcovia ospievali Tatry v piesňach, oslávili ich v početných básňach a prózach a zvečnili vo výtvarných prejavoch. Ako vyplýva z našich výskumov, opierajúcich sa o konkrétne texty i o zistenia viacerých bádateľov (Š. Krčméry, S. Mečiar, E. Lipták, D. Škvarna a i.), symbolika Tatier sa stala trvalým fenoménom slovenskej poézie 19. storočia, v ktorej vystupujú Tatry: ako prírodný fenomén, ako symbol Slovenska a stredobod Slovanstva, ako odraz citového rozpoloženia.

¹⁹ Ibid., s. 73.

²⁰ Ibid., s. 74.

²¹ Ibid., s. 3.

Pod pojmom Tatry sa chápala celá hornatá slovenská krajina, zachytená geograficky i prírodovedne. Autori zobrazovali ich prírodné krásy a bohatstvá, životné podmienky a prejavy ľudí žijúcich v horskom prostredí, ich tradície, zvyky a duchovnú kultúru. Vzťah k Tatrám odzrkadľoval vzťah k celej slovenskej krajine. Príroda symbolizovala národného ducha a odrážala charakter národa, pripisovali sa jej pozitívne i negatívne vlastnosti. Tak ako symbolika horstiev v Čechách, Rusku a slovanských krajoch (Karpaty, Říp, Kaukaz, Triglav), symbolika Tatier a iných horstiev sa prenáša na jednotlivé končiare, v ktorých výrazné postavenie mali Kriváň, Javorina, Poľana, Zobor, Sitno, pričom výber končiarov sa opiera o dva dôvody:

1. majestátne sa vypínali nad slovenskou krajinou,
2. ľudové prejavy im pripisovali jedinečnosť a tajomnosť²².

V tatranskej prírodnej symbolike osobitné miesto mal majestátne tróniaci Kriváň „ako večný strážca a pozorovateľ osudu Slovákov“ (D. Škvarna), ktorý sa stal od 40. rokov 19. storočia miestom národných výstupov štúrovcov a poeti mu venovali početné básne (L. Štúr, G. Fejérpataky–Belopotocký, S. Chalupka, J. Jančo, B. Nosák Nezabudov a i.).

Národnými symbolmi sa popri vrchoch a horstvách stali aj rieky – Dunaj, Váh, Hron a i. Ako v prípade Tatier, tak aj pri Dunaji sa vyzdvihovala jeho mohutnosť, predstavujúca hranicu medzi Slovákami a Maďarmi. Váh a Hron symbolizovali čistú slovenskosť. K tatranskej prírodnej symbolike patrí aj rastlinstvo a vtáctvo, pričom typickým pre Slovensko je orol tatranský, spájaný so slobodou, vzletnosťou a neohrozenosťou. Z rastlín je to smrek symbolizujúci štíhlosť slovenských junákov, dub pevnosť a lipa svojou mäkkosťou a krásou je stromom Slovanov.

Ako konštatuje D. Škvarna: „Z prírodného prostredia sa na vytváraní modernej identity Slovákov podieľali takmer bez výnimky symboly spojené s horskou krajinou. Jednak išlo o symboly celistvosti slovenského územia (Tatry, Tatransko ako symbol Slovenska), jednak sa ospevovali jednotlivé končiare, horská fauna a flóra, ako aj kultúra spojená s horským prostredím. Hory stelesňovali báju, vyvolenú slovenskú krajinu (vlastný priestor)²³. V tomto zmysle Tatry ako prírodný fenomén, zachytený v tvorbe slovenských básnikov, predstavujú jeden zo základných atribútov slovenského národa.

V obrodenskej poézii, najmä v tvorbe štúrovských básnikov i v tvorbe realistov, Tatry vystupujú ako reprezentanti Slovenska, kolíska Slovanstva a slovanskej vzájomnosti (J. Kollár, J. Hollý, L. Štúr a i.). „Tatraci“ a „Tatransko“ – to sú Slováci a Slovensko. U Hollého Slováci „pod prázdne s rodinú svú Tatry dotáhli“, Cyril a Metod prišli učiť „Tatry“; Kollár v Slávy dcére pozdravuje všetkých Slovanov, najmä Tatrancov; pre J. M. Hurbana Tatry sú naše hrady; v Chalupkovej

²² J. Dzuriaková, *Tatry v slovenskej poézii 19. storočia. (Antológia)*, Žilina – Martin 2009, s. 61.

²³ D. Škvarna, *Začiatky moderných slovenských symbolov*, Banská Bystrica 2004, s. 120–121.

básni Mor ho!: „Zleteli orly z Tatry, tiahnu na podolia...“; v Bottovej Smrti Jánošíkovej: „Od Tatier k Dunaju, ľudia si šepkajú...“; Hviezdoslav predstavuje Tatry ako „Slávny kostol veškerých Slovanov“²⁴.

Tatry predstavovali teda neohrozené útočisko a zohrali úlohu spájania všetkých Slovanov. Na tomto základe sa u básnikov formovalo centrálné postavenie Slovákov v slovanskom svete. Tatry predstavovali pravlasť Slovanov, kde sa najvýraznejšie zachoval duch a jazyk slovanský (S.B. Hroboň). Ako konštatuje J. Pelikán, básnici „videli v nich predobraz sily a trvania národa, svoju záštitu, hrdosť, symbol odboja a vzdoru. Upierali sa k nim v dobách najťažších, básnici, akoby každý svoj ideál, svoju myšlienku premietali do Tatier, ktoré im boli kľúčom a veštbou. S tým ďalej súvisí hlboké lyrické, osobné, citové vzplanutie k Tatrám. Sú neodmysliteľnou súčasťou národného bytia, kolektívnou realitou“²⁵. Kult Tatier našiel odraz vo verejnom a kultúrno-spoločenskom živote, napr. v názvoch almanachov a novín (Tatranka, Orol tatranský), v pomenovaní kultúrnych, hospodárskych, športových a iných združení (Tatrin, Tatrabanka, vydavateľstvá a kluby Tatran a pod.).

V predstavách vzdelancov i širšieho kolektívu Tatry nadobúdali mimoriadne vlastnosti, pripisovali sa im jedinečné znaky ako mohutnosť, stálosť, nezlomnosť, hrdosť, pričom láska a obdiv k tomuto horstvu nadobúdali až sakralizačné podoby, napr. vo výrazoch a spojeniach „Tatra svätá“, „svätá zem našich otcov“, „sväté hrady naše“ a iné.

U viacerých básnikov sa viditeľne odráža osobné, lyrické a citové vzplanutie spojené s Tatrami. Už u J. Kollára nachádzame viaceré znelky, v ktorých po rozchode s milovanou Mínou Tatry mu boli útočiskom v hlbokom žiali:

...tak sa i ja osamelý, zmáram,
od Dunaja plač môj ku Saharám
letí, odtiaľ späť ku Tatrám²⁶.

Hlboké citové vzplanutie, osudovú lásku k Maríne, vyjadril A. Sládkovič na nejednom prirovnaní k tatranskej prírode. To, čo predstavovali Tatry v prírodnom jestvovaní, to bola Marína v básnikovom citovom rozpolžení:

Ako vy, Tatry, keď oblak zlatý
na hory svoje hodíte:
tak ona duchom svojím mi šatí
tône v živote úsvite²⁷.

Napokon citové vzplanutia a očarenie mohutnosťou Tatier a horskej prírody vôbec po štúrovcoch umelecky najhlbšie stvárnil vo svojej poézii P.O. Hviezdoslav. Mnohé doklady o Hviezdoslavovom očarení tatranskou prírodou,

²⁴ J. Dzuriaková, *Tatry v slovenskej poézii 19. storočia. (Antológia)*, Žilina – Martin 2009, s. 62.

²⁵ J. Pelikán, *Tatranská tematika v české literatúre*, In: *Slavia*, 44, 1975, č. 2, s. 352.

²⁶ J. Kollár, *Dcéra Slávy*. Preložil Ľubomír Feldek, Bratislava: Slovenský spisovateľ 1979, s. 12–13.

²⁷ A. Sládkovič, *Marína*, Bratislava: Tatran 1979, s. 9–10.

ich veľobou a mohutnosťou nachádzame už v jeho Básnických prviesenkách (1868), po ktorých nasledovali celé cykly prírodnej lyriky až po veľkolepú oslavu prírody v jeho Hájnikovej žene. V tejto poézii básnik rozozvučal všetky struny svojej lyriky a „spojil ich v mohutný chór a sám svoj spev povzniesol na výšku závodiacu so štítmí, ba prevyšujúcu ich vrcholce“²⁸.

Poľskí básnici prichádzajú do Tatier vtedy keď ich zradil svet v meste, sú plní pesimizmu a beznádeje. Tatry na nich pôsobili priam zázračnou silou, odchádzali z nich zotavení, celkom obrození a premenení. Podľa Mečiara to bolo preto, lebo „ich prejemnelé duše, rozochvelé nervy viacej, intenzívnejšie a omnoho subtilnejšie reagovali na každý vplyv a zjav tatranskej prírody, každý jej obraz i kúzlo vedeli pochopiť, pretvoriť a umeleckejšie pretaviť. V tom je diametrálny rozdiel medzi poéziou Tatier v slovenskej literatúre, ktorá celkovo chápe Tatry národnostne a skoro tendenčne a medzi poľskou poéziou, ktorá Tatry vidí poetickejšie, umeleckejšie, teda vyššie – v smysle absolútnejšej a čistej poézie“²⁹. „V slovenskej i poľskej poézii je zaujímavý spoločný rys, že Tatry sú uznávané za arcidielo a sídlo Boha a pociťujú jeho blízkosť prostredníctvom hôr. A v jednej i v druhej poézii upína sa k Tatrám prometheizmus (Hviezdoslav, Kasprovicz, Tetmajer). V horách zjavuje sa básnikom Boh so všetkými atribútmi konečnosti aj nekonečnosti. Tamhore človek, unesený na krídlach radosti, že prežíva svoju individualitu – stretá sa nielen s Bohom, ale aj s trestom za svoju pýchu. Tam prekonáva človek mravný prerod“³⁰. V obidvoch literatúrach majú Tatry významné postavenie a umožnili komunikáciu a vzájomné stretanie a spoznávanie oboch kultúr. Toto je aj myšlienka multikultúrnej výchovy. Ako uvádza Zacharová a Šlepecká vo svojom článku „Interkultúrna výchova sa zameriava na medzinárodnú spoluprácu (interkultúrny dialóg). Multikultúrna výchova rozvíja interkultúrne kompetencie, ktoré sú súborom schopností človeka, postojov, zručností, informácií a predstavujú schopnosti pre efektívnu komunikáciu a spoluprácu s príslušníkmi iných kultúr. Jednotlivca považujeme za interkultúrne kompetentného vtedy, ak chápe odlišné spôsoby vnímania sveta, myslenia, zvykov a správania svojho partnera z inej kultúry“³¹. Veď ako uvádzajú Cabanová a Dzuriová vo svojom článku „pochopenie človeka inej kultúry, iného sveta určite nie je možné poznať na základe osobnej skúsenosti – na solipsizme. Bezhraničné poznávanie, nezávislé prežívanie bez osobnej skúsenosti, prítomnosti je možné jedine prostredníctvom ľudskej jedinečnej aktivity, akou je čítanie“³².

²⁸ S. Mečiar, *Tatry v slovenskej a poľskej literatúre*, Martin 1932, s. 43.

²⁹ *Ibid.*, s. 61.

³⁰ *Ibid.*, s. 4.

³¹ J. Zacharová – Z. Šlepecká, *Informačno-komunikačné technológie v dimenzii multikultúrnej výchovy*, In: *Nové technológie ve vzdelávaní. Vzdelací software a interaktívni tabule*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011, s. 35.

³² V. Cabanová – J. Dzuriová, *Čítanie ako komunikácia nielen s textom*, In: *Prostor v jazyce a v literatúre. Sborník z mezinárodni konference*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2007, s. 183.

Summary

Tatras in Slovak and Polish Literature. Mutual Connection in Slovak and Polish Nations

In the article I deal with perception of Tatras in Slovak and Polish literature. I refer to perception of Tatras by Polish authors, which understood Tatras as a health environment for human soul. Authors' literature is full of pessimism and boredom, but Tatras help them to overcome their depression. Slovak authors see in the Tatras the guardians of Slovak nation. Their perception is more nationalist and Tatras are characterized as subjects of Slovak national identity. The common feature of both groups of authors is characterization of Tatras as "Tatras – Prometheus". This characterization emerges in works of distinguished authors as Hviezdoslav or Tetmajer. For both nations are Tatras important characteristic of national awakening.